

Atlas over danske saltvandsfisk

Marokkansk havrude

Dentex maroccanus Valenciennes, 1830

Af Henrik Carl

Marokkansk havrude (konserveret) fanget nær København, 6. oktober 1962. © Henrik Carl.

Projektet er finansieret af Aage V. Jensen Naturfond

AAGE V. JENSENS FONDE

Alle rettigheder forbeholdes. Det er tilladt at gengive korte stykker af teksten med tydelig kildehenvisning. Teksten bedes citeret således: Carl, H. 2019. Marokkansk havrude. I: Carl, H. & Møller, P.R. (red.). Atlas over danske saltvandsfisk. Statens Naturhistoriske Museum. Online-udgivelse, december 2019.

STATENS NATURHISTORISKE MUSEUM
KØBENHAVNS UNIVERSITET

Systematik og navngivning

Gennem tiden er godt 70 arter blevet regnet til slægten *Dentex* Cuvier, 1814, men de fleste har vist sig at være synonyme af andre arter eller har skiftet slægt (og i mange tilfælde også familie), så slægten nu kun omfatter 14 arter (Froese & Pauly 2019). Heraf kendes de fem fra europæiske farvande, og kun en enkelt art er truffet ved Danmark.

Det officielle danske navn, som først optræder i litteratur fra de seneste tre årtier, er marokkansk havrude (Carl et al. 2004). Slægtsnavnet *Dentex* kommer af det latinske "dentis", der betyder tænder, og det henviser til de kraftige hugtænder, der findes hos de fleste af slægtens arter. Artsnavnet *maroccanus* kommer af fangststedet for typematerialet.

Udseende og kendetegn

Kroppen er forholdsvis høj og sammentrykt. Hovedet er stort, og munden er også stor og når tilbage til en lodret linje midt gennem øjet. Forrest i både over- og underkæbe sidder 4-6 kraftige hugtænder. Bag dem sidder flere rækker af mindre, kegleformede tænder af varierende størrelse. I den bageste halvdel af kæberne sidder kun en enkelt række af kegleformede tænder. Øjnene er meget store, og diameteren er større end snudelængden. Kroppen og det meste af hovedet er dækket af forholdsvis store, kraftige skæl. Langs sidelinjen, som er fuldstændig og løber i en jævn bue, er der 46-51 skæl (Bauchot & Hureau 1986).

Der er én rygfinne, som er delt i en pigstrålet del forrest og en blødstrålet del bagest. Antallet af pigstråler er 12, mens der er 10-11 blødstråler. Fjerde og femte pigstråle er de længste. Gattfinnen består af tre pigstråler efterfulgt af 8-9 blødstråler (Bauchot & Hureau 1986). Brystfinnerne består af 15 blødstråler. De er lange og spidse og når næsten tilbage til en lodret linje gennem gattet. Bugfinnerne består af en pigstråle og 5 blødstråler. Halefinnen er tydeligt kløftet.

Ryggen er rød eller rødlig, mens siderne er lysere med et sølvskær. Bugen er sølvhvid med et rødt plet. Muus & Nielsen (1998) skriver, at der øverst ved basis af brystfinnerne kan være en lille mørk plet, men denne oplysning bekræftes ikke af andre forfattere. Sidelinjen er mørk. Finnerne er omtrent af samme farve som kroppen, men halefinnerens bagkant er som regel mørkere.

Normalt bliver fiskene op til ca. 30 cm, og maksimallængden angives oftest til 40 cm. Bauchot & Hureau (1986), skriver, at der er tale om standardlængden (uden halefinne), hvilket svarer til en totallængde på omkring 45 cm. Den eneste af de marokkanske havruder fra Danmark, hvor længden kendes, er ca. 20 cm, men der er fanget mindst et større eksemplar.

Forvekslingsmuligheder

Den marokkanske havrude kan kendes fra de fleste andre danske havruder på en kombination af følgende karakterer: en forholdsvis høj, sammentrykt krop uden striber og tydelige pletter. En brystfinne, der når næsten tilbage til en lodret linje gennem gattet, og kraftige hugtænder forrest i begge kæber.

Af de havruder, der er truffet i Danmark, ligner den marokkanske havrude mest rød blankesten, spidstandet blankesten og akarnanisk blankesten. Fra rød blankesten kendes den på, at denne har en snude, der er omtrent dobbelt så lang som øjets diameter, og brystfinner der når et stykke bag en lodret linje gennem gattet. Fra spidstandet blankesten kendes den let på, at denne har en stor mørk plet et stykke over brystfinnerens rod samt 11-12 blødstråler i gattfinnen (8 hos marokkansk havrude). Endelig kendes den marokkanske havrude fra den akarnaniske blankesten bl.a. på, at dens krop er højere, at den mangler en tydelig plet ved basis af brystfinnerne, og at den kun har 46-51 skæl langs sidelinjen, hvor akarnanisk blankesten har 65-71. Sidstnævnte mangler ligesom både spidstandet blankesten og rød blankesten også de karakteristiske hugtænder forrest i begge kæber.

Af de øvrige europæiske havruder forveksles den marokkanske havrude lettest med storøjlet havrude (*Dentex macrophthalmus*), og i forbindelse med den første danske fangst var der også så stor tvivl om, hvilken af de to arter, der var tale om, at fisken blev sendt til en fransk ekspert for identifikation (Nielsen 1964). Et godt kendetegn er antallet af gællegitterstave på forreste gællebue, hvor marokkansk havrude har 17-21 og storøjlet havrude har 27-31.

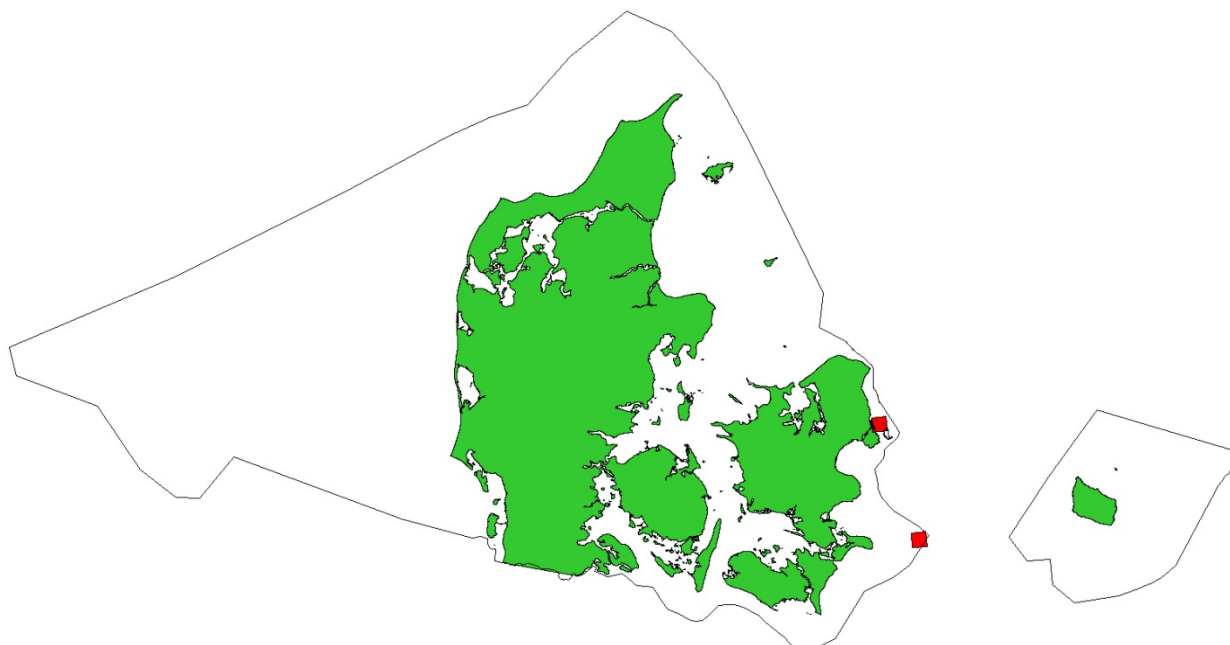
Udbredelse

Generel udbredelse

Den marokkanske havrude findes i den sydlige og østlige del af Middelhavet, men mangler i Adriaterhavet og i Sortehavet. Desuden findes den i Østatlantien fra Guineabugten (muligvis også længere mod syd) til Biscayen (Bauchot & Hureau 1986). Nord for Biscayen er den meget sjælden, og der findes ikke andre sikre skandinaviske fund end de danske.

Udbredelse i Danmark

Den marokkanske havrude er en meget sjælden gæst i vore farvande, og den kendes kun fra enkelte fangster. Den første fangst blev gjort den 6. oktober 1962, da to eksemplarer blev fanget af en lystfisker på 5-10 meters dybde nogle hundrede meter fra land ved Prøvestenen ved nordvestkysten af Amager (Nielsen 1964). Den mindste af fiskene, et eksemplar på ca. 20 cm, blev puttet i et glas med sprit og indleveret til Zoologisk Museum, hvor den stadig findes. Den største af fiskene, der ikke kunne være i glasset, blev ikke gemt. En fisk, der af beskrivelse også passede på marokkansk havrude, blev desuden fanget nær Helsingør Havn i begyndelsen af oktober 1962. Denne fisk er dog ikke dokumenteret, og fangsten fremgår derfor ikke af udbredelseskortet. I protokollen fra Naturhistorisk Riksmuseum i Stockholm fremgår det, at museet har en marokkansk havrude, der blev fanget på dansk område mellem Bornholm og Møn i april 1984. Endelig har Fiskeatlassets interview med erhvervsfiskere frembragt oplysninger om en mulig fangst fra oktober 2010 på 18 meters dybde på et stenrev ca. 10 sømil sydvest for Hirtshals. På grund af manglende dokumentation er denne fangst ikke vist på udbredelseskortet.

Figur 1. Udbredelse af marokkansk havrude i danske farvande.

Kortlægning

Som det ofte er tilfældet med meget sjældne lidt større arter, er fangsterne sket meget tilfældigt. En målrettet kortlægning kræver et tæt samarbejde med specielt fiskerierhvervet. Arten er for sjælden til at blive registreret i forbindelse med fiskeundersøgelser.

Biologi

Levesteder og levevis

Arten lever kystnært, primært på dybder fra 20-500 meter i Atlanterhavet og ned til 250 meters dybde i Middelhavet (Bauchot & Hureau 1986). Fiskene lever ved bunden, som regel i områder med grus, sand eller blandet bund. I Det Ægæiske Hav har undersøgelser vist, at fiskene er mest talrige på dybder på 50-70 meter, og de var sjældne på dybere vand end 80 meter. Andre steder er de imidlertid almindelige på dybere vand. Undersøgelserne fra Det Ægæiske Hav viste også, at fiskene foretrak en saltholdighed på omkring 39 ‰ (Maravelias et al. 2007).

Fødevalg

Arten er en rovfisk. Føden består ifølge Bauchot & Hureau (1986) hovedsagelig af krebsdyr og fisk og i mindre grad. Som med mange andre aspekter af artens biologi er fødevalget imidlertid ikke grundigt undersøgt, og der er i forbindelse med Fiskeatlansets litteraturgennemgang kun fundet en enkelt egentlig fødeundersøgelse (fra Marokko). Den viste, at fisk var det afgjort dominerende bytte, men at også krebsdyr (fx tanglopper, tibenede krebsdyr og tanglus), bløddyr (snegle, muslinger og blæksprutter), havbørsteorme og pighude indgik i føden (Lamrini & Bouymajjane 2002).

Reproduktion og livscyklus

Bauchot & Hureau (1986) angiver, at fiskene i Middelhavet bliver kønsmodne ved en størrelse på 10 cm. Formentlig er der tale om standardlængden (uden halefinnen), for nyere kilder angiver alle, at fiskene er større, når de bliver kønsmodne. I Det Ægæiske Hav fandt Gul et al. (2014) at hunnerne var ca. 13 cm og hannerne ca. 16 cm, når de blev kønsmodne. Lamrini & Bouymajjane (2002) fandt, at 50 % af fiskene var kønsmodne ved en størrelse på 15,4 cm. Alle undersøgelser viser, at fiskene er 2 år gamle, når de bliver kønsmodne. Gul et al. (2014) fandt en overvægt af hunner på 4,8:1, og også andre undersøgelser har rapporteret om en større eller mindre overvægt af hunner. Der er ingen rapporter om, at marokkansk havrude skulle skifte køn, sådan som det ses hos mange andre havruder, men Mohdeb & Kara (2015) fandt en lille andel af hermafroditter.

Gydetiden varierer fra sted til sted. I Middelhavet foregår den ifølge Bauchot & Hureau (1986) om foråret, og i Atlanten foregår den forår og sommer. Gul et al. (2014) fandt imidlertid, at legen i Det Ægæiske Hav foregik fra juni til september, og Mohdeb & Kara (2015) fandt, at fiskene ved Algeriets primært gik på leg i august og september. Legen foregår på 50 til 100 meters dybde (Bauchot & Hureau 1986).

Antallet af æg er kun undersøgt få gange. Gul et al. (2014) fandt et antal på 65.000-362.000, men da de ikke havde helt store eksemplarer med i undersøgelsen, kan antallet sikkert blive noget højere.

Der er kun få oplysninger om artens maksimalalder. Ved en undersøgelse fra Det Ægæiske Hav var de ældste eksemplarer (på ca. 25 cm) kun 3 år gamle (Gul et al. 2014), men ved Algeriet østkyst har man fundet enkelte eksemplarer op til 8 år (Mohdeb & Kara 2015), og fra Atlanterhavet er der rapporteret om op til 10 år gamle fisk (Nguyen & Wojciechowski 1972). Generelt er der meget få ældre fisk, hvilket formentlig hænger sammen med det omfattende fiskeri.

Vækst og økologi

Væksten er som hos de fleste fisk hurtigst de første år. Gul et al. (2014) fandt, at fiskene efter 1 år er ca. 8-16 cm, efter 2 år ca. 13-19 cm og efter 3 år 18-22 cm.

Artens økologiske rolle er som flere andre aspekter af dens biologi nærmest ukendt. Den virker de fleste steder mindre talrig end andre arter af havruder, så formentlig spiller den ikke en større rolle som hverken prædator eller bytte.

Forvaltning, trusler og status

Da der ikke findes en specifik opgørelse over landinger af arten, er det svært at vide, om fiskeriet er en trussel mod bestandene, men den lave levealder kunne tyde på, at fiskepresset er hårdt. I Middelhavet har en vurdering ikke kunne laves på grund af et utilstrækkeligt datagrundlag (kategorien DD) (Abdul Malak et al. 2011), men Gul et al. (2014) skriver, at arten er i fremgang i Middelhavet. I den internationale rødliste fra IUCN regnes arten ikke som truet (kategorien Livskraftig – LC) (Russell et al. 2014).

Menneskets udnyttelse

Den marokkanske havrude er en god spisefisk, der fiskes kommercielt – de fleste steder som en værdifuld bifangst. Der findes ingen særskilt statistik over landinger, så det årlige udbytte kendes ikke. Den indgår i kategorien ”*Dentex spp.*”, hvor den samlede erhvervsmæssige fangst i perioden 2003-2012 årligt svingede mellem 21.281 og 38.806 ton (FAO 2014). Arten fanges også af lystfiskere.

Referencer

Abdul Malak, D., Livingstone, S.R., Pollard, D., Polidoro, B.A., Cuttelod, A., Bariche, M., Bilecenoglu, M., Carpenter, K.E., Collette B.B., Francour, P., Goren, M., Kara, M.H., Massuti, E., Papaconstantinou, C. & Tunesi, L. 2011. Overview of the conservation status of the marine fishes of the Mediterranean Sea. Gland, Switzerland and Malaga, Spain: IUCN.

Bauchot, M.-L. & Hureau, J.-C. 1986. Sparidae. P. 883-907 in: Whitehead, P.J.P, Bauchot, M.-L., Hureau, J.-C., Nielsen, J. & Tortonese, E. (eds.). Fishes of the North-eastern Atlantic and the Mediterranean, volume II. Unesco.

Carl, H., Nielsen, J.G. & Møller, P.R. 2004. En revideret og kommenteret oversigt over danske fisk. Flora og Fauna 110(2): 29-39.

FAO 2014. FAO yearbook 2012. Fishery and Aquaculture Statistics. Food and Agriculture Organisation of the United Nations.

Froese, R. & Pauly, D. (eds.) 2019. FishBase. World Wide Web electronic publication. www.fishbase.org.

Gul, G., Ismen, A. & Arslan, M. 2014. Age, growth, and reproduction of *Dentex maroccanus* (Actinopterygii: Perciformes: Sparidae) in the Saros Bay (North Aegean Sea). Acta Ichthyologica et Piscatoria 44(4): 295-300.

Lamrini, A. & Bouymajjane, A. 2002. Biologie de *Dentex maroccanus* (Valenciennes, 1830) dans la région de Safi. Actes Institute Agronomique et Veterinaire (Maroc) 22(1): 11-18.

Maravelias, C.D., Tsitsika, E.V. & Papaconstantinou, C. 2007. Evidence of Morocco dentex (*Dentex maroccanus*) distribution in the NE Mediterranean and relationships with environmental factors determined by Generalized Additive Modelling. Fisheries Oceanography 16(3): 294-302.

Mohdeb, R. & Kara, M.H. 2015. Age, growth and reproduction of the Morocco dentex *Dentex maroccanus* of the eastern coast of Algeria. Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom 95(6): 1261-1270.

Muus, B.J. & Nielsen, J.G. 1998. Havfisk og fiskeri. Gads Forlag.

Nguyen, X.L. & Wojciechowski, J. 1972. Comparative biology of fish from genus *Dentex* (Sparidae) of north-west African coast. Acta Ichthyologica et Piscatoria 2(2): 77-79.

Russell, B., Carpenter, K.E. & Pollard, D. 2014. *Dentex maroccanus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2014: e.T170166A1285837.